

IICEM USAID IER INSORMIL KA BAARA KE BOLO JOSENW KA CA.

-ka sɔɔ labuguya ni fɛɛɛw kuraw ye

-ka feere ke cɔgɔ fɛɛɛw jira cikɛlaw la walasa u ka songon ba sɔɔ u ka feere finw nan.

-ka fɛɛɛ ke walasa cikɛ tɔɔ ka ke sara kɔɔ.

I- sɛnɛ:

1- cikɛ da ani cikɛla ka foro sugantili

- cikɛda : san hake

- yɔɔ sugantili : foro sugantilen makan ka ke foro sɛngɛlen ye walima foro min tun bila la bolo kɔfɛ, a yɔɔ ka kan ka ke yɔɔ da kɛɛɛlen ye ani k'a fan bɛɛ ke kelen ye. Foro dugu makolo ka kan ka ke cincin ani bɔgɔ mugu canga minlen ɛɛɛɛɛ nan walima foro minnube ye ni keninke bɛɛɛ ka sɛnɛ a yɔɔ la.

2- dugukolo labɛn cogo :

Danni bɛkɛdugu walan kɔɔ walima kuraw kan, ni sanji nanan ka se milimeterɛ 20 man. Tilen 10 kofɛ, sengin bɛ se ka ke danni kan n'a sɔɔ Danni kunfɔlo ma fallen kɛɛ.

3- ɛɛsi kilo 8 ka ta se kilo 10 ma, de bɛ dan foro.

4-ɛɛsi fura ke cogo :

Fin njanaman galan de be ke nsi na ina fo « apron star » ma na ni boko kelen ko nanga mi nsi kilo 10 man walima a ka ke ina fo finjanaman fagalan dilanbaga ye a fo coko min.

5- noko don cogo a na hake :

-DAP kilo 50 ko dan taari kelen na.DAP be don n sun ju falelen koko.noko don kofe, I be bin n juw koko, walasa noko be se ka soko ka da tugu cogo min.

-URE kilo 50 taari kelen: URE In be don n ju koko, ni n faleni ye tilen 45 soko.

6- Danni waati ani Danni ke coko :

- danni waati :

danni ke waati be bo cike da cogola.

- Danni ke cogo :

Kenike walima ni n gon ce ka kan ka ke metere 0,75 ; n sunw minnu be walan kelen kan, ani n gon ka kan ke metere 0,5.

7- n sun farali :

n sun farali be ke dogo kun 2 walima 3, n faleni kofe. n sun hake taari la be taga n sun 53600 ha na soko i ye farlenbe ka to n ju filan la ye.ni ye farali ke ka n juw to saba sabaye, taari kelen n ju be ta j sun 80400 la.

8- ladon cogo(dannifinw ladon cogo)

Walasa bin jugu kana se ሥጋጋ ገጋ kan, I ka kan ka foro siገገ o bato foro be saniya, ገጋ be balo ka ገገ ani yelen be don a kan ka ጠጋጋ ja.

9- lakanan cogo(Danni finw lakana cogo)

ገጋ wili ጠጋ la be se ka ገገገገ dow ሥጋጋ i na ጠጋ : bana be se ka ገጋ fura buru min nen wallima a tizan, bigun be se ka da a la walima bana werew.ni aw ye ni ገገገገ min ጠጋ ye aw ka sigida la, aw ka kan kaw sen fo jona ka se ca ke da man, min ka baara ገገsin nedon ገጋsi walan ka talima walasa u ka se ka fere ገጋገጋጠጋ ta ka ገገገገ ninnu kele.

10- ሥጋጋ jate mine li kene kerkerere nen ጠጋጋ “carres de rendement et estimation des rendements »

Walasa ka ሥጋጋ jate mine, i be cikela 10 ta. Cikela kelen o kelen, i be taari kelen ta.taari seleken naani kelen kelen be la,i be kene ጠጋ suma, min fan naani jayan be ye kelen ye. A kene boyan ka kan ka ke 5m 5m.i tila kana kene ገጋngon suma taari kelen in ceman ce fana nan. O ጠጋጋ ye, taari kelen ጠጋጋ, i ka kan ka kene duuru(5) de suma, seleke naani ani cemande. Cike da kelen nan, i be ci ke la 10 ta. Cike da kelen ጠጋጋ,i ka kene sumanlen ka kan ka be kene 50 man.ጠጋጋ sikela ka kan ka mi kunafoni ninnuw ta a ka ጠጋጋ sili kaye ጠጋጋ : tizan hake, tizan giriya, ani ገጋ kise giriya ገጋ gosilen kofe.

11- ገጋ tigeli :

Ni ገጋ kise ጠጋጋጋ, ገጋ be tige.ገጋ tigelen man kan ka da duguma, a ka kan ka da ገጋ kala de kan walima fin werew ina ጠጋ ga ta. Ni be ka sababuye ka cincin bali ka don ገጋ nan.

12- ገጋ gosili :

ƙo gosila, cikɛla bɛ se ka ƙo gosi ni ƙo gosi masin ye, bere bese ka ke ka gosi, walima a bɛ se ka susu kolo ƙo ni kolo kalan ye.ƙo gosi kenɛ ka kan ka lasaniya.aw ka kan ka basi da duguma walasa ƙo kise kana se duguma walima fin wɛrɛw kana ƙagami ƙo kise la.

A y'abila aw hakila sankan ni waati bɛ, ko lanini ye ƙo kise jɛlen ka se ka ƙo walasa danfara bɛ se ka don cikɛla mi tow cɛ cogo mi ƙo ko fan fɛ.

II- ƙo tikɛlen ƙo fɛ fɛrɛw :

1-ƙo mara ƙo :

A ye ƙo lasago cogo labato. A bɛ jiri dow da duguma, walasa ƙo kana da siman kan. A bɛ tɛmɛ sira bila ƙo ƙo siraw ni ƙo gon cɛ walasa ƙo mara ƙo ka se ka saniya ani fura kɛli ka ƙo ya.

2- ƙo "ENSACHAGE"

ƙo mana lamanw ye u da yira ƙo mara ƙo barisa fin ƙanamanw bɛ se ka don a le ƙo.ƙo minnuw ƙo ƙo mara la o ye ƙo « PICS » ni bɛ ba do ni ƙo mara ƙo. a ƙo bɛ se ka ƙo kise yɛrɛ mara ka se waati jan man.(kalo 6 ƙo)

3-ƙo sɛgɛsɛgɛli :

Cikɛla bɛ kelen kelen ƙo bɛ sɛbɛn a ka ƙo kan. ƙo ƙo damado bɛ suganti ƙo ƙo maralen ninnuw cɛ man (kɛmɛ kɛmɛ sara la, ƙo 10).ƙo sugantilenw minnuw bɛ sɛgɛsɛgɛ walasa ka :samaya hake don, ka cincin, bɛlɛ ani ƙamanama wɛrɛw hakew don.ni kunnafoni ƙo len bɛ dajiri sanikɛlaw la.

III- feere ke cɔgɔ fɛɛɛw :

1- ka songon bila ka jigi ɲɔ tige waati gɔɔ:

Cike tɔn be cikɛlaw demɛ k'ɔ ka ɲɔ tige wɔ kɔɛ.

2- ka sumajɛlen feere ani ka songon ba wajibiya:

Walasa ka suman jɛlen sɔɔ, cikɛlaw be fɛɛɛ caman ke ina fɔ(basi, ɲɔgosi masin, walima ka suman bila fin sanfɛ min bato a tɛ se duguma).cikɛlaw bɛɛ fanabɛ ɲɔsi suguya kelen sɛɛɛ. Cike tɔn bɛɛ songon ba wajibiya, suman finw kan minnow jɛlen don kɔɛɛɛ(dɔɔɔɔ naani be ka ye ani tɔw cɛ).

3- ka ke jago kɛlaye ani ka feere ke sugula songon ɲuman na:

Sugu kuraw be k'ɔ kunbɔ.cike tɔn be ka ke jɛgo kɛlawye. Min bolo ɲɔ marali ka ɲɔɔ ani be se ka hake caman feere bayɛɛmali kɛlaw ma, walima bagan balo bayɛɛmalikɛlaw ma, walima Kaman ma finw tigiw ma.ni cike tɔn be wili ka sugu ɲini(sanikɛla) a yeɛ ye, o bato songon ba bɛɛka sɔɔ, sumanw na.

4- ka cike tɔn kɔkɔɔmadon walasa a ka se ka suma feere songon ba la ani a kase ka ɲɔɔ san ka di tɔn denw ma.cike tɔn be ɲɔ mara ka sɔɔ ka feere kɔɛɛ(awirili walima kalola). A be sannɔ kɛla ɲini. A be se ka songon ba sɔɔ, ni marali kantaala jayan nan.walasa ka ɲɔɔ songon ɲɔɔya, cikɛlaw ka kan ka sannɔ ke bakurubala.

N- cike tɔnw kɔkɔ ma doni :

Walasa cikɛlaw ka sɔngon ba sɔk feere finw na sugu la, fo u ka hakilijagabo kɛ feere finw kan minnow jɔkɔ ka bo kɔsɛɛ.a bato u bɛ se ka kɔkɔ fana sɔk sɔngɔ kɔkɔ nan. Ni cike tɔn kɛra kooperatifu, hakilijagabo, sigikafɔ,kumannɔgoya bɛ kɔkɔ ya u ma.

1- cike tɔnw walanka tali :

Cike tɔn besigi dugu kelen kelen man walima tɔn min dugu kɔkɔ kɔkɔlen, ko kɔkɔ madon.

2- fɔkɔ mara kɔkɔ jɔli :

fɔkɔ mara kɔkɔ ka kan ka jɔni ɔ mara kɔkɔ teyi, anw bɛ wilika jɔ kɛ ka demɛbaga ɔini o ka demɛ a jɔli la.

3- suma jɛlen ani tɔn denw ka juru sarali tigiya bɛ tɔn de kan:

tɔn kɔnanabobagaw ka kan ka jɔ tɔn kɔkɔ juru sarali kɔkɔ.

4- tɔn bɛ se ka juru sɔk ka di tɔn denw ma :

tɔn bɛ baara kɛ ɔngon ya ɔini ni sigida wari bo dɔwye. A bɛ kontɛ dayɛɛ ye tɔn tɔkɔla. O baarakɛ ɔngonya bɛkɛ sababuye mininuw bɛ se ka nafolo ladon tɔn kun.cike tɔn kolo giri bɛkɛ sababu ka se ka feere ka sɔngɔn ba sɔk ani ka juru sɔk wari bonw na walasa ka kɔkɔ san.

III- ɔsi bɔ :

Ni kenε senε tola kaboyan ka ta , a be ke sababuye kageleya don ηosi ηuman sɔɔli la.

1- ηosi bɔli togodala cikɛlaw fe :

Ni kenε senε ta tεmε taari kemε caman kan , hakili ka kan ka to ηosi sɔɔli sanga ni waatibe. O la cikɛlaw dow ka kan ka kalan ηosi bɔlila.senε feere ηendon cakεda sen be don cikɛlaw ninnuw kalan ni na.ηosi ni ka kan ka senε cikɛlaw san 3 ηongon.san 3 kɔfe, a ba sɔɔ ηosi ηagamina kosebe sigida ηosiw tɔ la.

2- ηosi bɔli tεmε siraw :

Ka foro mabɔ tow la, ka si juguw faga kabɔ tɔw cεla, ka kɔb sil ;i caya walasa ηɔ be ka ke suguya kelen ye.

3- ka si ηuma feere sɔngon ba la :

ηosi senε be timinanja, ka ta danni waati, ka ta se si jugu fagalima, ani fo ka ta se ηosi lasagolima, ka kan ka sara. O de la ηosi sɔngon ka kan ka caya walasa ka keyεreyew fana sama ka don a la.

ηosibɔ n'a feere cɔgɔ:

walasa ni gafe ka matarafa senεkelaw bolo ani u ka se ka nafa caman sɔɔ u ka baarala fɔ senεkelaw ka tεmε siraw dowfe:

l-ηosibɔ n'a feere gafe matarafali:

1- gafe ba wajibiya senεkelaw ka baara ke ni nɔgɔ, basi ani saki ηumanwye walasa u ka nafa sɔɔ ηɔbɔ la.

2- ka juru ηini κεsuw walima bankiw fe.

3- seneke jekulu kakan ka binka seben ke ani u ka sannikelawce.walasa ka juru sɔɔ bankiw la.

4- o benkan seben be talike ηosi cɔɔya kan, ηosi suguya kan.

5- ηɔ songɔn sugula ani ton ka songɔn ka kan ka ke benkan na o bato banki ka juru be sarajona.

II- ka dɔfara tonɔ kan:

1- senekelaw be baarake ni ηosi kuraye ani ηɔɔ kofolenye. u be poroze lasiden ka ladilikanw name.

2- u be ηosi jɔnjɔn sene ka keneni benkan sebenye.

3- senekelaw be feere ηuman labato walasa u ka ηosi jelen sɔɔ.i na fo basi.

4- ton be ηosi jelenw fara ηɔgon kan k'o lamara kanje walasa ka ηɔ caman feere ηɔɔnfe.

5- o feere bato ube nafa sɔɔ u ka ηosi la.

6- ton be feerew ke walasa ka sanni kela caman sɔɔ sugu konɔ. O bato u te dan sanni kela kelen ma. O la tono caman be sɔɔ.

7- sanni kelaw sugu yaw ka ca: suma bayelmalaw, isini tigiw, walima guvernema mɔɔw (PAM, CRS, OPAM).ton

bɛ se ka ŋɔ feere mɔɔw wɛrɛw ma ni ka sɔɔ u ben na a songon kan.

III- ka ton kɛ ton ladiriye :

1- ton denw ka kan ka kɛ mɔɔ ladiriye. U ka kan ka ŋɔsi ŋuman sɛnɛ, ka mɔɔ ŋuman ŋini ŋɔɔnfe walasa u ka na musaka caman bɔ. ton ka kan ka juru ŋini bankiw fe.

2- ka koperatifuw kalen walima caman sigi duguw bɛla. Ani ka wɔb sɛbɛn ŋini a kelen kelen na.

3- magazan ye wajibiye o bato ton bɛseka ŋɔ caman feere ŋɔgonfe.

4- ton wari maralaw ka baara doye juru kani ye walasa ka se ka ŋɔɔ san.

5- walasa ton ka kɛ ladiriye fɔ baaraw ka kɛ jɛlen yala ani yon kase ayɛrɛkɔɔ. ton ka kan ka kalan ŋini I nafo:

-baara kɛ cɔɔ ŋuma

-gafew dilanni walasa ka jatew sinsɛ

-kunnafɔniw sɛbɛnniw

-ka danfara kɛ ton musakaw ani musaka wɛrɛw cɛ.

6- ton ka kan ka sariyaw sigi ani bɛnkanw ka talikɛ koperatifu ka sariya gafe ye. O sariya gafe bɛ wele ko (OHADA). O wajibiyalan bɛ sɛnɛkɛlaw kan. Sɛnɛkɛ ton bɛ ka kan ka a ka sariyaw sigi, ka lajew bɔb da o ye wajibiye ton bɛɛ kan.

